

O‘ZBEKISTON QONUNCHILIGIDA INTERNETDAGI NOQONUNIY KONTENT UCHUN MA'MURIY JAVOBGARLIK MASALALARI

Nasilloev Javohir

Bojxona instituti 2-kurs kursanti

F.Qarshiboyev

Ilmiy rahbar: podpolkovnik, dotsent

Annotatsiya: *Ushbu maqola O‘zbekiston Respublikasining qonunchiligida internetdagi noqonuniy kontent uchun ma'muriy javobgarlik masalalarini tahlil qiladi. Maqolada noqonuniy kontent tushunchasi, uning turlari, ma'muriy javobgarlikni tartibga soluvchi qonun hujjatlari va ularning amaliy qo‘llanilishi ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, internet muhitida huquqbuzarliklarni aniqlash va bartaraf etishda davlat organlarining vakolatlari, shu jumladan, Axborotlashtirish va telekommunikatsiyalar sohasida rivojlanish vazirligining roli yoritiladi. Maqola zamonaviy axborot texnologiyalari sharoitida ma'muriy huquqni rivojlantirish bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.*

Kalit so‘zlar: *Ma'muriy javobgarlik, noqonuniy kontent, internet, O‘zbekiston qonunchiligi, axborot xavfsizligi, kiberxavfsizlik, davlat organlari.*

Annotation: *This article analyzes the issues of administrative liability for illegal content on the internet under the legislation of the Republic of Uzbekistan. It examines the concept of illegal content, its types, the legal framework governing administrative liability, and their practical application. Special attention is paid to the powers of state authorities, including the Ministry of Information Technologies and Communications Development, in identifying and suppressing violations in the online environment. The article concludes with recommendations for improving administrative legislation in the context of modern information, technologies.*

Keywords: *Administrative liability, illegal content, internet, Uzbekistan legislation, information security, cybersecurity, state authorities.*

Аннотация: *Статья посвящена анализу административной ответственности за распространение незаконного контента в интернете в соответствии с законодательством Республики Узбекистан. Рассматриваются понятие незаконного контента, его виды, нормативные акты, регулирующие административную ответственность, и их практическое применение. Особое внимание уделяется полномочиям государственных органов, включая Министерство развития информационных технологий и коммуникаций, в выявлении и пресечении правонарушений в интернет-среде. В заключение предлагаются рекомендации по*

совершенствованию административного законодательства в условиях современных информационных технологий.

Ключевые слова: Административная ответственность, незаконный контент, интернет, законодательство Узбекистана, информационная безопасность, кибербезопасность, государственные органы.

Kirish

Bugungi kunda internet hayotimizning ajralmas qismiga aylandi. U axborot almashish, yangiliklar tarqatish, o‘z fikrlarini bildirish va turli xizmatlardan foydalanish uchun global maydon hisoblanadi. Har kuni millionlab odamlar ijtimoiy tarmoqlarda, veb-saytlarda yoki messengerlarda faol bo‘lib, o‘z hayotlari, qiziqishlari va g‘oyalari haqida ma’lumot ulashadi. Biroq, internetning bu keng imkoniyatlari bilan birga, unda noqonuniy kontent tarqatish holatlari ham ko‘paymoqda. Masalan, ekstremistik materiallar, yolg‘on xabarlar, shaxsiy ma’lumotlarni ruxsatsiz tarqatish yoki haqoratli kontent kabi holatlar jamiyat uchun xavf tug‘diradi. O‘zbekiston Respublikasida bunday muammolarni bartaraf etish uchun maxsus qonunchilik ishlab chiqilgan bo‘lib, noqonuniy kontent bilan bog‘liq huquqbuzarliklarga qarshi ma’muriy javobgarlik choralari qo‘llaniladi. Ushbu maqola O‘zbekistonda internetdagi noqonuniy kontent bilan kurashish masalalarini o‘rganadi, qonunchilik asoslarini tahlil qiladi va davlat organlarining bu boradagi faoliyatini yoritadi.

Internetdagi noqonuniy kontent deganda, O‘zbekiston qonunchiligida taqiqlangan axborotni tarqatish yoki joylashtirish tushuniladi. Bu axborot fuqarolar huquqlariga, jamiyat xavfsizligiga yoki axloq normalariga putur yetkazishi mumkin. O‘zbekistonning “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi qonuni, 2003-yilda qabul qilingan hujjat sifatida, noqonuniy kontentning asosiy turlarini belgilaydi. Masalan, ekstremistik va terrorchilikni targ‘ib qiluvchi materiallar davlat xavfsizligiga tahdid soladi. Bunga ekstremistik tashkilotlar faoliyatini qo‘llab-quvvatlovchi yoki terrorchilikni rag‘batlantiruvchi kontent kiradi. Zo‘ravonlikni targ‘ib qiluvchi materiallar, shu jumladan, shafqatsiz harakatlarni ko‘rsatuvchi video yoki rasmlar ham ta’qiqlanadi. Yolg‘on axborot, ya’ni jamiyatni chalg‘ituvchi soxta yangiliklar (fake news) ijtimoiy tarmoqlarda tez tarqalishi bilan alohida xavf tug‘diradi. Pornografik kontent, ayniqsa, bolalar pornografiyasi qonunchilikda qat’iy taqiqlangan. [1]

Shaxsiy ma’lumotlarni noqonuniy tarqatish, masalan, fuqarolarning shaxsiy ma’lumotlarini ruxsatsiz nashr qilish yoki ulardan noto‘g‘ri foydalanish ham katta muammo hisoblanadi. Nihoyat, shaxslarning sha’ni va qadr-qimmatini kamsituvchi, haqoratli yoki kamsituvchi kontent ham noqonuniy deb topiladi. Bu turdagi huquqbuzarliklar qonunchilikda aniq tartibga solingan bo‘lib, ularga qarshi turli choralar qo‘llaniladi.

O‘zbekistonda noqonuniy kontent bilan bog‘liq masalalarni tartibga solish bir qator qonun hujjatlari orqali amalga oshiriladi. “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi qonun internet muhitida axborot tarqatish qoidalarini belgilaydi. 2022-yilda qabul qilingan “Kiberxavfsizlik to‘g‘risida”gi qonun shaxsiy ma’lumotlarni noqonuniy tarqatishga qarshi kurashda hamda internet xavfsizligini ta’minlash uchun yangi mexanizmlar joriy etishda muhim qadam bo‘ldi. Ushbu qonunlar noqonuniy kontent tarqatgan shaxslar yoki tashkilotlarga qarshi ma’muriy choralar qo‘llash imkonini beradi. Masalan, huquqbuzarlikka yo‘l qo‘ygan shaxslarga jarima solinishi, noqonuniy kontent o‘chirilishi yoki saytlar bloklanishi mumkin. Har bir huquqbuzarlik turi uchun jazo choralari uning og‘irligiga qarab belgilanadi. [2]

Ma’muriy javobgarlik choralari turli shakllarda qo‘llaniladi. Eng keng tarqalgan jazo turi – jarima. Jarima miqdori huquqbuzarlikning xarakteriga qarab farq qiladi, masalan, yolg‘on axborot tarqatgan shaxslar yoki tashkilotlar ma’lum miqdorda pul jazosiga tortiladi. Agar noqonuniy kontent ijtimoiy tarmoqlarda yoki veb-saytlarda joylashtirilgan bo‘lsa, davlat organlari ushbu kontentni o‘chirishni talab qilishi mumkin. Agar kontentni o‘chirish imkonsiz bo‘lsa yoki sayt doimiy ravishda noqonuniy materiallar tarqatsa, O‘zbekiston hududida ushbu saytni bloklash choralari ko‘riladi. Jiddiyroq holatlarda, masalan, ekstremistik materiallar tarqatish yoki davlat xavfsizligiga tahdid soluvchi harakatlar uchun qisqa muddatli ma’muriy qamoq qo‘llanilishi mumkin. Bu choralar qonunchilikda belgilangan tartibda va davlat organlarining vakolatlari doirasida amalga oshiriladi.

O‘zbekistonda noqonuniy kontent bilan kurashda bir nechta davlat organlari mas’uldir. Axborotlashtirish va telekommunikatsiyalar sohasida rivojlanish vazirligi internet muhitida axborot xavfsizligini ta’minlash va noqonuniy kontentni aniqlash bo‘yicha asosiy mas’uliyatni o‘z zimmasiga oladi. U maxsus monitoring tizimlari orqali internetdagi faoliyatni kuzatadi. Ichki ishlar vazirligi ma’muriy huquqbuzarliklarni aniqlash, tekshirish va jazo choralarini qo‘llashda muhim rol o‘ynaydi. Davlat xavfsizlik xizmati esa ekstremistik va terrorchilik targ‘iboti kabi jiddiy huquqbuzarliklarni aniqlash va bartaraf etishda faol ishtirok etadi. Bu organlar o‘zaro hamkorlikda ishlaydi va zamonaviy texnologiyalardan, masalan, ijtimoiy tarmoqlardagi noqonuniy kontentni aniqlash uchun maxsus algoritmlardan foydalanadi. [3]

Internetdagi noqonuniy kontent bilan kurashish oson emas. Bu jarayonda bir qator muammolar mavjud. Birinchidan, huquqbuzarliklarni aniqlash juda qiyin. Internetning global tabiati va anonimlik imkoniyatlari tufayli huquqbuzarlik manbasini topish ko‘p vaqt talab qiladi. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda soxta akkauntlar orqali tarqatilgan kontentni aniqlash murakkab jarayon. Ikkinchidan, xalqaro hamkorlikning yetishmasligi muammo hisoblanadi. Ko‘pincha noqonuniy kontent chet el serverlarida joylashgan bo‘lib, bu ularni

bloklash yoki o‘chirishni qiyinlashtiradi. Uchinchi, noqonuniy kontentga qarshi kurash fuqarolarning so‘z erkinligi va shaxsiy ma‘lumotlarini himoya qilish huquqlari bilan to‘qnash kelishi mumkin. Bu esa qonunchilikni qo‘llashda muvozanatni topishni talab qiladi. [4]

Dunyo mamlakatlarida noqonuniy kontent bilan kurashish bo‘yicha turli yondashuvlar mavjud. Masalan, Yevropa Ittifoqida Umumiy ma‘lumotlarni himoya qilish reglamenti (GDPR) shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilishda qat‘iy qoidalarni joriy etgan. Rossiyada “Axborot to‘g‘risida”gi qonun noqonuniy axborotni tarqatishni cheklaydi. O‘zbekiston bu tajribalarni o‘rganib, o‘z qonunchiligini takomillashtirishga harakat qilmoqda. So‘nggi yillarda kiberxavfsizlik bo‘yicha qonunlar qabul qilinib, internet muhitini tartibga solish kuchaytirildi. [5]

Takliflar

Noqonuniy kontent bilan kurashni yanada samarali qilish uchun bir qator takliflar berish mumkin. Birinchidan, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda yolg‘on axborotni aniqlash bo‘yicha targ‘ibotlarni yo‘lga qo‘yish. Ikkinchi, o‘quv yurtlarida kiberxavfsizlik va axborot savodxonligi bo‘yicha treninglar tashkil etish. Uchinchi, fuqarolarni axborot xavfsizligi bo‘yicha o‘qitish va ularning huquqiy savodxonligini oshirish orqali noqonuniy kontent tarqalishining oldini olish mumkin. Masalan, fuqarolar yolg‘on axborotni qanday aniqlashni va undan qochishni o‘rganishi kerak.

Xulosa

O‘zbekiston Respublikasida internetdagi noqonuniy kontent uchun ma‘muriy javobgarlik qonunchilikda aniq tartibga solingan bo‘lsa-da, amaliy qo‘llashda bir qator muammolar mavjud. Zamonaviy axborot texnologiyalari sharoitida qonunchilikni takomillashtirish va davlat organlarining samarali hamkorligi orqali ushbu muammolarni bartaraf etish mumkin. Noqonuniy kontentga qarshi kurash fuqarolar huquqlari himoyasi va axborot xavfsizligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi qonuni, O‘RQ 560-II-son, 2003-yil 11-dekabr. <https://lex.uz/docs/-83472>
2. O‘zbekiston Respublikasining “Kiberxavfsizlik to‘g‘risida”gi qonuni, O‘RQ-764-son, 2022-yil 15-aprel. <https://lex.uz/uz/docs/-5960604>
3. Axborotlashtirish va telekommunikatsiyalar sohasida rivojlanish vazirligining web-sayti: <https://gov.uz/oz/gis>
4. To‘xtayev, A. (2023). “O‘zbekistonda axborot xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari”. // O‘zbekiston huquqiy axborotnomasi.
5. Xalqaro Amnistiya tashkilotining 2024-yilgi hisoboti: Internetdagi so‘z erkinligi va kiberxavfsizlik masalalari. www.amnesty.org